

לפרשת שמיני – תשע"ה

קידוש החומר

שלום סנדיק

בראשית פרשתנו נאמר:

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל . וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֶגְלָן בֶּן־בָּקָר לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקֶּרֶב לְפָנָי ה' . וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֶגְל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה . וְשׂוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחַת לְפָנָי ה' וּמִנְחָה בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם" (ויקרא ט', א'-ד')

פסוק זה מתאר את היום השמיני של פעילות המקדש. לאחר שבמשך שבעה ימים ביצע משה את תפקידי הכהן הגדול במקדש, ביום השמיני הודיע לו הקב"ה כי מאותו יום על אהרון לשמש בתפקיד הכהן הגדול, בניגוד לציפיותיו של משה, להמשיך וכהן בתפקיד. המדרש, מציע הסבר לכך שמשה לא נבחר להמשיך ולשמש בתפקיד הכהן הגדול: "אמר ר' שמואל בר נחמן: כל שבעת ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים, הדא הוא דכתיב: גם מתמול, גם משלשם, גם מאז דברך אל עבדך הרי ששה, בשביעי א"ל: שלח נא ביד תשלח. אמר לו הקב"ה: חייך, שאני צוררה לך בכנפיך. אימתי פרע לך? ר' לוי אמר: כל שבעת ימי אדר היה משה מבקש תפלה ותחנונים, שיכנס לארץ ישראל, ובשביעי א"ל: כי לא תעבור את הירדן הזה. רבי חלבו אמר: כל שבעת ימי המלואים היה משה משמש בכהונה גדולה, כסבור שלו היא, בשביעי אמר: לא שלך היא אלא של אהרן היא, הדא הוא דכתיב: ויהי ביום השמיני". (ויקרא רבה, י"א, ו')

לפי דברי המדרש, הסיבה שבגללה משה לא נבחר לכהונה הגדולה אלא אהרן, היא העובדה שמשה סירב לקבלת השליחות להוצאת בני ישראל ממצרים במעמד הסנה, וכתוצאה הישירה מכך נשללה ממנו היכולת לכהן ככהן גדול. המדרש קושר גם את עונשו של משה שלא ייכנס לארץ ישראל, עם אותו סירוב לשליחות במעמד הסנה. עיון בדברי המדרש מעלה שאלה אודות פשר הקישור בין הסירוב לקבלת השליחות לגאולת מצרים, לבין תפקוד כהן גדול ובין כניסה לארץ ישראל, שכן לא מובן מה פשר העונש ומה משמעותו.

תשובה לכך ניתן למצוא בדברי המהר"ל:

ויאמר משה אל ה' בי ה' לא איש דברים אנכי וגו'. יש להקשות, משה שהיה לו כל המעלות ואף שלימות הגוף היה לו, כמו שאמרו על קומתו ובכל דבר, איך היה זה שלא היה איש דברים והוא נחשב מן השלימות? דע כי מפני שהיה משה רחוק מן החומר, ואין כח בלתי נבדל מן החמרי כמו הפה והלשון... ולכך לא היה למשה כח הדבור שהוא גשמי. גבורות, כ"ח)

הדיבור, לפי דברי המהר"ל, מהווה קישור בין חומר לבין רוח. הדיבור הוא היכולת לבטא באופן גשמי רעיונות רוחניים ונשגבים ביותר. משה, שהיה אדם רוחני, הרחוק מהחומר, נחשב ל"כבד פה וכבד לשון", משום שהתקשה לרדת מעולם הרוח אל החומר. בטענת כבוד הלשון שלו, הוא דחה את משימת השליחות שקיבל בסנה. לאור דברים אלו ניתן, להבין את פשר הקשר שבין סירובו של משה לקבלת מטלת גאולת ישראל בטענת כבוד הפה, ובין בחירת אהרון לתפקיד הכהן הגדול במקומו, שהרי מטרת המשכן היא קישור בין החומר הגשמי לבין הרוח, המשכן מאפשר לקחת קרבן מבהמה גשמית ולהעלות אותו על המזבח לקב"ה. באותו אופן, יובן גם עונשו שלא ייכנס לארץ ישראל, שהרי ארץ ישראל, בדומה לעבודת המקדש, הינה קשר בין רוח לבין חומר. בארץ, עבודת האדמה החומרית הינה עבודה קדושה, ובעלת ערך רב. משה, שהיה כבד פה וכבד לשון, כלומר, שהתקשה לרדת לעולם החומר בגלל שקיעתו בעולם רוחני, לא התאים לשירות ככהן

גדול או לכניסה לארץ, משום שהמשכן וארץ ישראל, מסמלים את החיבור שבין החומר לבין הרוח.

משימת החיבור בין החומר לבין הרוח, קידוש החומר, הינה משימה נשגבה וחשובה המוטלת על האדם, והיא אחד האתגרים הגדולים שעלינו ללמוד ולהשתדל ולהתפתח בהם.

בעניין חשיבות "קידוש החומר" והדרכים למימושו, אומר ה"שפת אמת":

ותיקון הגוף ניתן לבני ישראל ב' אלו הדברים שהתורה שמלמדת לאדם דעת איך לצאת מחומר הגוף והגשמיות. וארץ ישראל ובית המקדש היא לקרב הגשמיות וחומר הגוף ג"כ אל הקדושה להיות חיבור הגוף והנשמה ביחד. כמ"ש כי תבואו ונטעתם וזה תיקון הגוף היה חסר להם קודם ביאת הארץ. וכן עתה בגלות שהשאיר לנו הקב"ה התורה הקדושה. ובהמ"ק אין לנו. לכן א"א להתקיים בקדושה רק כפי ביטול הגוף לצאת מהגשמיות ע"י הדעת מהתורה ותיקון (שפת אמת, כי תבא, תרל"ד)

לפי דברי ה"שפת אמת" קיימים שני סוגים של תוכן גשמי. ישנם עניינים גשמיים שהם "מותרות" ואין בהם צורך אמתי לאדם. לדעתו, התורה מלמדת אותנו שעלינו להתרחק מגשמיות כזאת. וגשמיות שהאדם כן זקוק לה זאת א"י ובית המקדש, המלמדים אותנו כיצד לקדש את החומר ולעשותו רוחני. ה"שפת אמת" ממשיך ומתאר כי במצב של גלות, כשאין לא את ארץ ישראל ולא את בית המקדש, על בני הגולה להתרחק ככל הניתן מהגשמיות, כי אין שום גורם גשמי נחוץ שיוכל לאזן את תפקודם הרוחני.

לאור דברי ה"שפת אמת", זקוקים להרבה קדושה כדי שניתן יהיה לקדש את החומר, ולכן חובה עלינו ללמוד הרבה תורה הגורמת לאדם להיות רוחני מלא קדושה.

ישנו תנאי נוסף:

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד ה' (ויקרא, ט', ו')

על פסוק זה אומר המדרש:

"אמר להם משה לישראל: אותו יצר הרע העבירו מלבכם ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום; כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר (דברים י' ט"ז) "ומלתם את ערלת לבבכם". מפני מה? 'כי ה' האלוקים הוא אלוקי האלוקים ואדוני האדונים... עשיתם כן – וירא אליכם כבוד ה'". (ספרא, ויקרא ט', ו')

לפי דברי המדרש, הפסוק אומר שעל מנת שתשרה על הכהן השכינה, עליו להוציא את יצר הרע, ולעבוד את ה' מתוך הרצון לקיים את ציוויו.

ניתן לראות מדרש אחר, המסביר ומבאר מדרש זה:

משל למלך שכעס על אשתו והוציאה, לאחר ימים נתרצה לה. מיד חגרה מתניה קשרה כתיפיה והיתה משמשת אותו יותר מדאי, אף כך ישראל כיון שראו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו לכך נאמר ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'). ויק"ר)

לפי שילוב בין המדרשים, ניתן להבין כי משה ראה שמקריבים את הקרבנות בגלל השמחה על מחילה על חטא העגל ולא בגלל ציווי ה', ועל זה משה מעיר שיש לעבוד את ה' בגלל הציווי האלוקי ולא בגלל השמחה. לפי דברי משה, השמחה חייבת להישאר בגדר אמצעי ולא בגדר מטרה, וחשוב לדעת להבחין ביניהם.

מסר זה ניתן גם ליישם בניסיונו לקדש את החומר. כאשר מתקשים להבחין בין אמצעי לבין מטרה, לא ניתן לקדש את החומר. עלינו לזכור תמיד כי החומר הוא אמצעי, ולא מטרה. אם ניישם את העובדה שהחומר הגשמי אמור לשמש אותנו לצורך עבודת ה', נוכל לעבוד כך מתוך החומר ולקדש אותו. כשאדם עוסק בחומריות באופן קבוע, הוא מסתכן בבלבול ביניהם. וזהו המסר של משה, יש להבחין בין שמחה, לבין קיום ציווי ה', אסור לבלבל בין אמצעי לבין מטרה.

לסיכום – תפקידנו לקדש את החומר כדי לחיות חיים רחבים של תורה, וזאת ניתן לעשות בשני תנאים:

1. להיות מלאים בקדושה (בבחינת א"י) – להיות ספר תורה מהלך וזאת ע"י עמל התורה.

2. להבחין בין עיקר לטפל- מטרה ואמצעי, ולא להפוך במשך החיים את האמצעי למטרה.

יהי רצון שנזכה לעשות את הדבר אשר ציווה ה', וממילא נזכה להשראת שכינה "וירא עליכם כבוד ה'."